

KIUSAAMISEN VASTAINEN TOIMINTAMALLI

Tiia Thil, hanketyöntekijä, p. 050 564 3052

Minna Kuutti, palveluesimies, p. 050 470 8662

Kasvun ja oppimisen palvelut

VALTAKUNNALLISET OHJELMAT

- Valtioneuvosto julkaisi 26.1.2021 toimenpideohjelman kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa.
- Taustalla ovat hallitusohjelmaan tehdyt kirjaukset syrjimättömyydestä, lasten ja nuorten oikeudesta koskemattomuuteen ja kiusaamisen nollatoleranssista.
- Toimenpideohjelman kohdan 3 toteuttamisen tueksi keväällä 2021 avattiin valtionavustushaku sitouttavan kouluyhteisötyön kehittämiseen perusopetuksessa.
- Jyväskylän kaupunki on mukana Äänekosken koordinoimassa hankkeessa, jossa ovat mukana myös Laukaa, Joutsa, Petäjävesi, Saarijärvi, Konnevesi, Multia ja Toivakka.

SITOUTTAVA KOULUYHTEISÖTYÖ

- Sitouttavan kouluyhteisötyön tavoitteena on tukea sekä oppilaita, koulujen henkilökuntaa että huoltajia
  - koulupudokkuuden ehkäisemisessä
  - koulunkäyntiin kiinnittyminen
  - poissaolojen vaikutusten korjaamisessa
  - kouluyhteisön hyvinvoinnin vahvistamisessa sekä
  - kiusaamisen vastaisessa työssä.
- Sitouttavan kouluyhteisötyön kehittäminen on osa opetus- ja kulttuuriministeriön kiusaamisen vastaisen toimintaohjelman toteutusta.

STOP KIUSAAMISELLE

- Kiusatuksi joutumisella on laaja-alaisia ja pitkäaikaisia vaikutuksia yksilön hyvinvointiin ja terveyteen (esim. McDougall & Vaillancourt, 2015; Moore ym., 2017).
- Kiusatuksi joutuminen on vakavasti otettava traumaattinen kokemus, minkä vuoksi kouluilla tulee olla yhtenäinen ja systemaattinen toimintamalli kiusaamiseen puuttumiseen ja sen vähentämiseen.
- Kiusaamisen vastaisen toiminnan päämääränä on, että jokainen Jyväskylässä asuva lapsi ja nuori saa kehittyä ja oppia turvallisessa oppimisympäristössä, jossa ennaltaehkäistään kiusaamista sen kaikissa muodoissa ja puututaan siihen systemaattisesti.
- Kiusaamisen vastainen työ rakentuu yhteisöllisen, kunnioittavan ja avointa viestintää toteuttavan toimintakulttuurin osana.
- Koulun ja luokan ilmapiiri sekä opettajien ja oppilaiden väliset luottamukselliset, välittävät ja kunnioittavat suhteet mahdollistavat kiusaamiseen puuttumista (Huilla 2022).

KIITOS KAVERUUDELLE

- Jyväskylän kaupungin perusopetuksen kiusaamisen vastainen toimintamalli pohjautuu tutkimustietoon ja Kiitos kaveruudelle -työryhmän raporttiin.
- Työryhmä perustettiin edistämään yhtenäisen kiusaamisen vastaisen toimintakulttuurin rakentumista Jyväskylän varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.
- Moniammatilliseen työryhmässä oli mukana perusopetuksen, nuorisotyön ja varhaiskasvatuksen edustajia sekä vanhempien, tutkijoiden ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton asiantuntijoita. Myös oppilashuoltoa konsultoitii tarpeen mukaan.
- Lasten ajatuksia kerättiin Jyväskylän kaupungin lastenparlamentin Suurlstunnossa 2021.

KIUSAAMISEN VASTAINEN TOIMINTAMALLI

- Jyväskylän kaupungin perusopetuksen kiusaamisen vastaisen toimintamallin tavoitteena on vähentää kiusaamista ja parantaa siihen puuttumista.
- Toimintamalliin sisältyy kiusaamisen, häirinnän ja syrjinnän ennaltaehkäisy, niihin puuttuminen, seuranta ja jälkituki.
  - Opetushenkilöstö arvioi sekä kiusatuksi joutuneen että kiusanneen oppilaan ja myös ryhmän tuen tarpeen oppilashuollon kanssa.
- Mallin painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä
  - läpi lukuvuoden jatkuva ryhmäytyminen
  - tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen
  - yksinäisyyden ehkäisy
  - tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen
  - myönteinen vuorovaikutus sekä
  - koko henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien sitoutuminen yhteiseen toimintakulttuuriin.

KEHITTÄMISTYÖ

- Kiusaamisen vastaisen toimintamallin kehittämisessä on hyödynnetty Koulutuksen arviointikeskuksen Karvin kiusaamista ehkäisevien sekä hyvinvointia ja työrauhaa parantavien menetelmien arviointia.
- Kehittämistyöhön on osallistunut niin rehtorit, opettajat, oppilaat kuin huoltajat. Myös oppilashuoltoa on konsultoitu.
  - VESO-päivä ja YS-aika
  - Rehtorikokous ja teemaryhmä
  - Lasten Parlamentin Suurlstunto toukokuu 2022, työpajat ja oppilaskysely
  - Vaskooli, koulun ja kodin illat sekä koulutyytyväisyyskysely

HYVINVOINNIN VAHVISTAMINEN

- Ryhmädynamiikkaa kehitetään ja yksinäisyyttä ehkäistään luokissa tietoisesti panostaen tutustumiseen, ryhmäytymiseen, statuserojen vähentämiseen sekä turvallisen ja kannustavan ilmapiirin luomiseen.
- Turvataitoja käsitellään osana hyvinvoinnin vuosikelloa, joka otetaan käyttöön lukuvuonna 2022-2023.
- Hyvinvoinnin vuosikello vahvistaa oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tunne- ja vuorovaikutustaitoja.
  - Oppitunnit tukevat myös henkilökunnan hyvinvointia.

KIUSAAMISEN VASTAINEN TOIMINTAMALLI

Seuraavat diat sisältävät toimintamallin pääkohdat.

TOIMINTAMALLIN ARVOT

- Hyväksyntä ja kunnioitus
- Yhteisöllisyys, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- Myönteinen vuorovaikutus
- Turvallinen ja kannustava ilmapiiri

SUUNNITELMALLINEN ENNALTAEHKÄISY

- Jokaiseen kouluun perustetaan tiimi tai nimetään vastuuhenkilö, joka koordinoi ja ylläpitää kiusaamisen vastaista työtä omassa yksikössä. Vastuuhenkilö on jäsen yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä.
- Koulun toimintasuunnitelmaan kirjataan häirinnän, syrjinnän ja kiusaamisen vastaisen toiminnan vastuuhenkilöt, toimintatavat, tavoitteet ja arviointi toimintakauden päättyessä.
- Kaikkien tiedossa olevat järjestyssäännöt sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma käydään läpi vuosittain oppilaiden, huoltajien ja koko henkilökunnan kanssa.
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa tulee olla selkeät toimintaperiaatteet, miten hyväksyvää ja kunnioittavaa ilmapiiriä luodaan ja ylläpidetään.

YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

- Tutustuminen, ryhmäytyminen sekä yksinäisyyden ehkäiseminen jatkuvat läpi lukuvuoden.
- Edistetään hyvän huomaamista ja positiivisen palautteen antamista kouluarjessa.
- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen sisältyy hyvinvoinnin vuosikelloon.
- Koulutason kyselyt ja luokan sisäiset kyselyt.

KIUSAAMISELLE 0-TOLERANSSI

- Kiusaamista ei hyväksytä missään muodossa. Koko kouluuyhteisö puuttuu kiusaamiseen matalalla kynnyksellä ja systemaattisesti.
- Henkilökunta, oppilaat sekä huoltajat tiedostavat ja oppivat tunnistamaan kiusaamisen riskitekijöitä ja kiusatuksi joutumisen tunnusmerkkejä.
- Henkilöstö sitouttaa oppilaat kiusaamisen vastaiseen työhön ja turvallisen kouluympäristön luomiseen.
- Oppilaat ymmärtävät, mitä kiusaaminen on, oppivat tunnistamaan sitä ja tietävät, miten toimia kiusaamista kohdatessaan.
- Oppilaita rohkaistaan kertomaan kiusaamisesta aikuiselle esim. suullisesti, nimettömällä lapulla tai sähköisesti.
- Oppilaat ja huoltajat ovat aktiivisesti mukana luomassa kiusaamisen vastaista toimintakulttuuria ja suunnittelemassa yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa.
- Huoltajat saavat tietoa ja mahdollisuuden keskustella kiusaamisesta, sen tunnistamisesta ja koulun kiusaamisen vastaisesta toiminnasta.

KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN 1/2

- Henkilökunta, oppilaat sekä huoltajat osaavat reagoida kiusaamiseen liittyvien tunnusmerkkien ilmetessä.
- Kaksi aikuista keskustelee ensin kiusatuksi joutuneen kanssa ja tämän jälkeen kiusanneiden oppilaiden kanssa, jotta kukin oppilas tulee kuulluksi.
- Huoltajia tiedotetaan tapahtuneesta ja keskusteluista saman päivän aikana.
- Kaikki kiusaamistapaukset kirjataan yhteiselle paperiselle lomakkeelle ja säilytetään lukitussa kaapissa.
- Kiusaamisselvittelyn lopuksi sovitaan ja kirjataan, kuinka jatkossa toimitaan.

KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN 2/2

- Jos kiusaamistilanteen epäillään täyttävän rikoksen tunnusmerkit, ilmoitetaan huoltajille ja ollaan matalalla kynnyksellä yhteydessä poliisiin.
- Tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus tai lastensuojeluilmoitus ja rikosilmoitus.
- Koulumatkan aikana tapahtuneesta kiusaamisesta ilmoitetaan huoltajille ja tarvittaessa tarjotaan tukea tilanteen selvittämiseksi.

SEURANTAVAIHE JA JÄLKITUKI

- Tilannetta seurataan säännöllisesti ja varmistetaan oppilaan kokemus turvallisuudesta koulussa ja koulumatkoilla.
- Seurannasta vastaa luokanopettaja, -ohjaaja tai vastuuhenkilö, ellei erikseen toisin sovita.
- Järjestetään vahvempi ennaltaehkäisevä tuki ja seuranta luokkaan.
- Arvioidaan sekä kiusatuksi joutuneen että kiusanneen oppilaan ja ryhmän tuen tarve ja sovitaan tarvittaessa tukitoimet oppilashuollon kanssa.

MALLIN KÄYTTÖÖNOTTO

- Jyväskylän kaupungin perusopetuksen kiusaamisen vastainen toimintamalli otettiin käyttöön 1.10.2022.
- Malli esitellään kouluille lokakuun aikana, ja henkilöstö koulutetaan yhteiseen toimintamalliin.
- Opetus- ja ohjaushenkilöstölle järjestetään kiusaamiseen, hyvinvointiin ja poissaoloihin liittyviä työpajoja.
- Toimintamallin käyttöönoton avuksi valmistetaan myös erillistä tukimateriaalia.
- Jokaiseen kouluun on nimetty hyvinvoinnin ja kiusaamisen vastaisen työn yhdyshenkilö tai -henkilöt, joille on määritelty erillinen korvaus lisätehtävästä.
- Myös oppilaita ja huoltajia tiedotetaan toimintamallista.

KIITOS!

Tiia Thil

tiia.thil@jyvaskyla.fi

Minna Kuutti

minna.kuutti@jyvaskyla.fi

JYVÄSKYLÄ